OHI-NYTT

Nr 2 2021 Medlemsblad för Organisationen för Hästunderstödda insatser

Innehåll

Ordföranden har ordet	2
Definition HUI	3
Nytt från styrelsen	3
Ny styrelseledamot presentation	3
Forskarnätverket	5
Grannar och omvärld	5
Utbildningsnytt	9
OHI Biblioteket flyttar	9
Nyheter och Notiser	10
HETI Seoul 2021	11
Europeisk konferens i Prag	12
Equine Cultures in Transition	12
Hearing om HUI	13
Samarbete OHI-SLU	13
Litteraturnytt	14
Nya poster och nya utmaningar	16
Bra länkar	17
Kalendarium	18
Styrelse och organisation	19
Poster om HUI -support för personal	20

Har ni sett – Nytt nummer av OHI Nytt!

Sommaren kommer med stormsteg nu. Ljumma, ljusa kvällar och många tillfällen till att träffas utomhus med och utan hästar ger energi och hopp inför framtiden.

Vi har visat att det går att ställa om, vara flexibla och kreativa när tiderna kräver det. En viktig lärdom som vi får ta med oss fortsättningsvis.

Jag känner mig stolt över att få möjlighet att vara ordförande i en organisation med så många engagerade och kunniga medlemmar. Under våren har vi nominerat en delegat till HETI:s verkställande kommitté, Heffa Jormfeldt, som formellt valdes in på HETI-kongressen. Blir en fantastisk möjlighet att ta del av och dela med sig av kunskap internationellt. Vi har även medlemmar som är aktiva i olika nordiska och europeiska nätverk inom HUI-området. Hearing-processen genom Samverkanscentrum HUI har under våren har visat på flera inspirerande verksamhetsexempel. Den går under hösten in i nästa fas med fördjupade diskussioner och en vidare samverkan där vi kan samla oss mot tydligare framtida målbilder för utvecklingen av HUI. Under hösten startar en ny kurs med tilläggsutbildning i Strömsholm, men även en helt ny tilläggsutbildning med inriktning aktivitet i Wången. Båda utbildningarna drivs av Hästsportens folkhögskola vilket ger goda förutsättningar för kvalitet och långsiktighet. Nya kompetenta HUI-utövare kommer att påverka framtidens verksamheter. OHI har under året tillsammans med SLU medverkat i arbetet med en rapport om Hästvälfärd inom HUI som nu är publicerad. Det händer mycket inom området och vi alla, inte minst styrelsen och vårt nybildade forskarnätverk, kommer att ha inspirerande och spännande utmaningar framför oss efter sommaren.

Men fram tills dess: Passa på att njuta av sommaren och hästarna du också!

Marie Gudmundsson
ordförande

Redaktionens ruta!

Det finns en uppsjö aktuell och ny kunskap att ta del av i efterdyningarna av HETI konferensen, i samband med SLU konferensen Equine Cultures in Transition och konferensen i Prag i september. Branschen utvecklas snabbt och OHI är med och utvecklar. Nya verksamheter växer upp. Har du en verksamhet som du vill berätta om? Skicka mig en beskrivning så kanske det blir publicerat. Nya som etablerade verksamheter, du är intressant om du verkar inom HUI branschen.

Har du tips på innehåll i kommande nummer, tveka inte att höra av dig! Har du eget material? Skriv!

maggan.hakanson@gmail.com

Har du betalat medlemsavgiften för 2021?

Medlem 300 kr

Associerad medlem 200 kr

PG: 820054-5

Organisationen för Hästunderstödda insatser är en ideell non profitorganisation för dig som vill öka tillgängligheten till hästen och dess miljö i samhällets olika insatser mot ohälsa.

OHI s definition av Hästunderstödda Insatser antagna 2020

Var hör dina aktiviteter hemma? Inom en eller flera av ovanstående rubriker? Målet med aktiviteten avgör hur den definieras och din profession avgör vilka befogenheter du har i förhållande till din klient/student/elev/ patient/kund.

Tillsammans utvecklar vi en hållbar och etisk bransch med respekt för de levande individer som omfattas.

Vi verkar inom olika verkligheter, med olika mandat från samhället men med ett gemensamt mål – att ge människor möjligheten att öka sin livskvalitet och sitt välbefinnande genom möten med hästen och dess miljö.

Nytt från Styrelsen

Digitala möten och långa pågående ärenden innebär att det inte finns så mycket att rapportera just nu.

Mer information kommer nästa nummer när styrelsen har hunnit mötas i ett fysiskt möte.

Ny Styrelseledamot

Ännu en **ny** styrelseledamot presenterar sig:

Jag heter Camilla Ridderstråle och är leg sjukgymnast och OHI certifierad sjukgymnast. Jag bor i Göteborg med min familj, man och två döttrar samt mina ”småkillar” – Cornish Rex

bröderna Edward och Kakan (som även har ett Instagram, kakanjake67 😊) som jag fått för mina synders skull ff a Kakan (som egentligen heter Jake då dom är uppkallade efter vampyren och varulven i Twilight). Kakan hittar på allt en katt inte ska hitta på. Men jag älskar dom båda två. Och naturligtvis gubben och kidsen också.

Jag arbetar på Habilitering Göteborg, vuxen, med såväl patienter med rörelsehinder som med patienter med NP diagnoser. Jag har haft förmånen att arbeta två dagar i veckan med hästunderstödd terapi i mitt yrke sedan 1997 med barn, ungdom och vuxna patienter, initialt under handledning av Charlott von Arbin innan hon gick i pension.

Jag har arbetat inom Barn-, Ungdom och Vuxenhabilitering sedan 1997, merparten av åren på Vuxenhabiliteringen. Jag påbörjade min bana inom området ridterapi, som det hette då, under utbildningen till sjukgymnast då jag skrev mitt examensarbete om HUT med Pia Tillberg och Helena Sallnäs som handledare. Gick utbildningen till ridterapeut i Norge, den som vände sig till norska sjukgymnaster, men det var det som fanns att tillgå på den tiden och sedan har det fortsatt med kurser för Susanne von Dietze, där jag blev ”Balance in movement” certifierad och senare OHI certifierad och senast tilläggsutbildningen för Hästunderstödda insatser på Strömsholm 2017/2018.

En kort vända på Blå Stjärnans djursjukhus inom rehab för hund och katt har jag gjort, mest för att det var en gammal dröm jag haft om att få arbeta på ett djursjukhus men återgick till Habiliteringen då det skulle ske en utökning av hästunderstödd terapi inom regionen och som jag fick vara delaktig i, det skulle bli ”lika vård” i regionen. Man hade äntligen förstått att HUT gav så bra resultat att man inte kunde låta bara patienter i Göteborg erbjudas detta utan det behövdes ut i regionen och komma fler patienter till godo. När vi efter ett par år äntligen var i gång på tre av fyra tilltänka ställen så beslutade regionen 2019 att det var för dyrt och resurskrävande med HUT och beslutade att utmönstra metoden till sommaren 2020. Väldigt tråkigt efter att metoden erbjudits patienter inom habilitering i nästan 50 år och väldigt tråkigt för mig som arbetat med HUT i över 20 år och sett hur fantastisk den här metoden är och så mycket fina resultat och framgångar vi sett.

I september 2020 startade jag och min kollega och vän Jenny, som är arbetsterapeut, upp vår egen verksamhet, Funka med häst, där vi i mycket liten skala (än så länge) erbjuder hästunderstödd friskvård till de som inte kan knalla in på en ridskola och rida i vanlig grupp. Vi arbetar kvar inom habiliteringen men glädjen i stallet kan inget mäta sig med.

Camilla

Forskarnätverket inom OHI

Hästforskarnätverket presenterades vid HNS Hearing nr 2 den 16 april. En vecka senare hade vi nätverksträff och 7 av 13 medlemmar deltog. Förutom att vi presenterade oss för varandra och nya deltagare hälsades välkomna diskuterade vi också hur vi kan utveckla professionerna inom HUI med forskningens hjälp. Sara presenterade en forskningsidé som vi stötte och blötte. Målgruppen hjärntrötthet och ångest var uppe på tapeten. Intresserade ombeds kontakta Sara Holmberg. Nästa möte blir digitalt den 30 augusti.

Kallelse till mötet skickas ut tillsammans med länk några dagar innan.

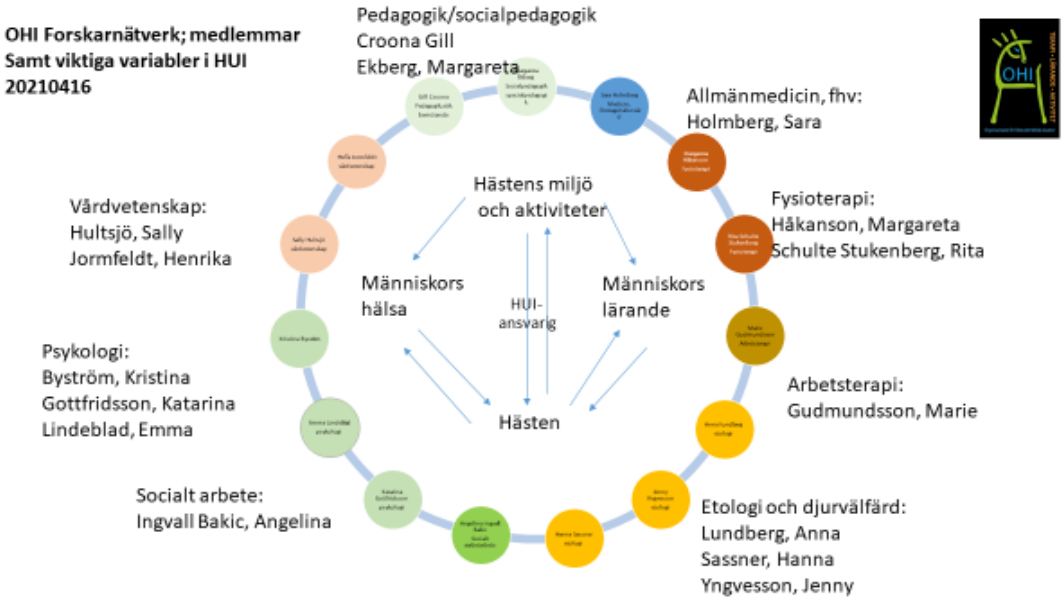

Har du en Masterexamen, är forskarstuderande eller forskarutbildad är du välkommen att delta i OHIs Forskarnätverk. Vi välkomnar alla som är intresserade av att delta i utvecklingen av området.

Kontakta maggan.hakanson@gmail.com om du vil anmäla dg.

Grannar och Omvärld
Pandemieffekter av oanad positiv omfattning

Europeiska nätverket EEFTN!

Det europeiska nätverket för fysioterapeuter och arbetsterapeuter presenterar sina erfarenheter av europeiskt samarbete via fysiska träffar – före covid – och digitala träffar i ett seminarium under HETI konferensen i Seoul den 9 juni. Presentationen har inneburit utökat samarbete inom fysioterapigruppen. Nätverket startades på initiativ av Vera

Lantelme–Faisal, ordförande i den tjeckiska organisationen, under konferensen i Dublin 2018. Första träffen ägde rum i april 2019, en andra planerades till St Petersburg 2020, men pandemin hindrade genomförandet. Sedan dess har aktiviteten pågått digitalt och ganska intensivt.
Både praktiker och organisationer från Europa ingår I nätverket. Syftet är att dela erfarenheter och utbyta ideer för att utveckla “best practice” , framtida forskning, utbildning och utveckling och för att stödja varandra.

I dagsläget ingår representanter från 17 länder, totalt 34 individer. Det finns fyra arbetsgrupper; Education, Reserving the knowledge, Best practice och Case studies -presentation.

”Reserving the Knowledge” är en grupp som arbetar med de olika utbildningarnas erfarenheter av att examinera med hjälp av ”Case studies”. Tanken är att försöka undvika att den samlade kunskapen från studentarbeten hamnar i byrålådan utan kan bli underlag till andra studentarbeten, bättre utbildning och i bästa fall forskningsunderlag. Dagsläget är att arbeten samlas in och att vi försöker finna en gemensam form för abstracts och en gemensam kvalitetsnivå. UK, Finland och Sverige är de länder där det finns ”cases” som examensarbeten från de etablerade utbildningarna. UK verkar ha högst kvalitet och god erfarenhet eftersom deras sedvanliga fysioterapiutbildning är inblandad i utbildningen i EAI som leder till en specialistkompetens i fysioterapi. Fallstudier skrivs utifrån universitetets krav på ”Case studies”. Den finska utbildningen håller på att finna sin nya form och har infört examensarbeten i form av fallstudier. I Sverige kan examensarbetet vara en fallstudie, men formerna för hur denna skall skrivas är inte strikta som vid universitetsutbildningarna. I Norge startar den nya utbildningen för fysioterapeuter i höst 2021 och formen för examination är inte helt klar.

”Education” gruppen arbetar med att skapa ett gemensamt dokument för att specificera gemensamma standards för EFT/HUT. Man följer de internationella standards för respektive

Fysioterapi och Arbetsterapi och specificerar vad som krävs för att behandla med HUT i form av (tilläggs)kunskap, kompetens och färdigheter i respektive profession.

”Best practice” gruppen skapar en online resurs för alla terapeuter som arbetar med hästen som sitt terapeutiska medium. Hör sker det diskussioner och det är högt till tak!

Case study – gruppen erbjuder en arena för att presentera ett patientfall och få feed back från kollegorna runt om i Europa. Hittills har två cases presenterats och i diskussionerna har både utvärderingsinstrument, ”handling” av patienten och utrustning på hästen varit delar av diskussionen. En grekisk och en slovensk(?) fysioterapeut har vågat ta gruppen till stöd för sina komplexa patienter.

Jag, Maggan Håkanson, började delta i januari 2020 och är hittills enda svenska deltagare. Alla fysioterapeuter och arbetsterapeuter som intresserade av att utveckla EAI eller delta i internationellt samarbete är välkomna att ansluta sig. För min personliga del har det varit både inspirerande och utvecklande, men främst roligt att möta så kunniga och inspirerande kollegor runt om i Europa. Det här är en viktig och positiv effekt av den digitala utvecklingen till följd av pandemin som många fler skulle begagna sig av! Vill du delta så anmäl dig till predsedkyne@hiporehabilitace-cr.com.

I **UK** har organisationer som erbjuder HUI vänt sig till vården med en kampanj ”HorsesforHeroes” där vårdpersonal från frontlinjen av pandemin erbjuds hästunderstödda insatser för att understödja rehabilitering och återhämtning efter en tuff tid för alla. En av de aktiva verksamheterna är GUL som leds av en läkare, Celia Grummit. Celia har skrivit boken ”Horses and Human Health” och är ivrig förespråkare av HUI inom såväl medicin som socialt arbete och inom skolan. På www.horsesandrideruk.com kan du läsa mer

Fysioterapeuternas organisation i UK har bytt namn från CPTH (Chartered Physiotherapists till ACPEA - Association of Chartered Physiotherapists in Equine Activity.

Finland har kommit ut med ett nytt nummer av sin medlemstidning. Annika Allared på Olivia AB är redaktionens översättare och summerar innehållet så här:

”En bra text om hästens biofeedback på vårt inre system.

De har varit påverkade av covid i sitt internationella samarbete och mycket har fått skjutas på framtiden. De är dock tacksamma att de kunnat fortsätta arbeta med klienter pandemin till trots.
De har flera nyexaminerade terapeuter på området.
Ridterapiföreningen där fyllde 20 år 2020.
De arbetar mycket med att nätverka runt om i landet och även över landsgränser.
De ser mer arbete i framtiden med rehabilitering av svårt covidsjuka. Samt traumabearbetning av de som arbetat på frontlinjen.
Hälsar Annika ”

Norge

Nu startar man sin omarbetade **utbildning i Ridefysioterapi** i september 2021!

”Kurset er delt opp i fire helgesamlinger (3 dager hver). Tentative datoer: 17.-19. september 2021, 12.-14. november 2021, 4.-6. februar 2022 og 1.-3. april 2022. Første samling gjennomføres digitalt. Endelig organiseringsmåte er ikke avklart, noen samlinger blir digitale og noen med fysisk oppmøte. Det tas forbehold om smittesituasjon på fysiske helgesamlinger, som kan endres til digital gjennomføring ved behov. Fredag og søndag er kortere kursdager for å muliggjøre reise til og fra Østlandet ved fysisk kurssamling”

Via *Faggruppe for ridefysioterapeuter* erbjuds också *en kortare kurs* för fysioterapeuter 13-14 augusti. Kursen har fokus på *dokumentation med vikt på observation*. Brita Norrud, Ridefysioterapeut, BiM certifierad kursledare och bla anlitad som föreläsare vid Tilläggsutbildningen på Strömsholm, vet mer om du är nyfiken och kanske vill delta. hesten@norrud.no är mailadressen.

Inom faggruppen har man också börjat samla in *föräldrars erfarenheter av ridefysioterapi* på ett systematiskt sätt för att skapa forskningsunderlag. Något att ta efter för alla professioner?

Högskolan i Molde har ett pågående projekt (2018-2021) i samarbete med Stiftelsen Hästforskning, Malmö universitet och Ridskolan Strömsholm. ”Too young to ride? A study of riding school activities for pre-school children from safety and welfare perspektives.” Det får vi kanske höra mer om inom kort när resultat börjar komma.

Internationell utbildning i ***kroppsmedvetande för tillämpning vid ridning*** erbjuder Susanne von Dietze Pollak sedan ett år via Zoom. ”Gyrokinesis for riders” går som entimmes lektioner fyra gånger i månaden med olika teman. Varje lektion ligger tillgänglig i en vecka för deltagarna så att man kan följa utbildningen. Grunden är Susannes ridkompetens, hennes utbildningar för fysioterapeuter och i kombination med hennes instruktörsutbildning i Gyrokinesis, en form av Kroppsmedvetande träning bland många. Susanne kombinerar övningar och tips för hur övningen ger förutsättningar för att förbättra ridningen för var och en av oss. Kursen går i juni och tas sedan upp igen i september. Nyfiken? Kontakta Susanne! Du hittar henne på nätet, facebook eller via andra kanaler….

Utbildningsnytt

Ny utbildning startar på Wången: **Tilläggsutbildning i Hästunderstödd insats – inriktning Aktivitet,** för den som vill arbeta med hästen som resurs i hälsofrämjande aktiviteter. Det är en efterlängtad utbildning för alla aktörer som inte uppfyller kraven på antagning till inriktning mot Terapi, Lärande,Aktivitet. Wången samarbetade ju med Mitthögskolan i utbildningen ”Ridterapi” som leddes av Arja Lammi 2005-2009 och som lades ner när de enstaka kurserna reducerades vid Mitthögskolan. Nu blir det åter HUI aktivitet för hästarna på Wången och för lärarna med kanske.

Liksom Tilläggsutbildning i Hästunderstödda Insatser- inriktning Terapi och Lärande, Aktivitet blir den planerade kursen en del i Hästsportens Folkhögskolas ordinarie kursutbud. Ulrika Backan, kursledare beskriver kursen så här: ”Den nya kursen på Wången utbildar inom undergruppen hästunderstödda aktiviteter. Dit räknas aktiviteter som kan användas i hälsofrämjande och utvecklande syfte för personer i behov av anpassat stöd på grund av olika hälsorelaterade problem.”

Vi välkomnar den nya utbildningen och hoppas att kurserna berikar varandra och leder till ytterligare professionell utveckling inom området. Det kommer säkert att innebära samverkansvinster och spännande utveckling av branschen som helhet. Vill du veta mer gå in på https://wangen.se/2021/05/11/ny-kurs-i-hastunderstodda-aktiviteter/

Tilläggsutbildningen på Strömsholm startar nu sitt femte utbildningsår. Nästa kurs med 16 deltagare startar första helgen i september.

OHI Biblioteket flyttar

Nu flyttas OHI´s fd IRT biblioteket från Göteborgs Handikappridklubb, Rödbo Lunnagård, Kungälv till Stall Kungsgården, Drottningholm, Stockholm. Marie Louise Nilsson och Margareta Håkanson i samarbete med GHRK/Lunnas ordförande Sana Sjödin har börjat inventera och sortera allt som förvarats på Lunna under Charlotte ”Lolo” von Arbins tid som IRT ordförande. Charlotte var även styrelsemedlem i FRDI/HETI, organisatör av utbildningar och konferenser samt aktiv i framtagningen av klassifikation av ryttare och lansdlagsledare i Paralympics och dess föregångare.

Det är ett gediget arv att ta tillvara och vi hittar mycket historiskt material som speglar utvecklingen av HUI, av parasporten och av det internationella samarbetet från 70, 80, 90 och 2000 talet.

En raritet som vi hittade var Programmet från RyttarOS tävlingarna 1952, då de första kvinnliga ryttarna tilläts tävla på olympisk nivå – en av dem var Liz Hartel som, trots sin muskelsvaghet efter polio, blev silvermedaljör. Men även en norsk ryttare tävlade, Fru E Christoffersen - Så det var faktiskt två kvinnor som deltog i den första tävlingen varav en var funktionsnedsatt! Lite ryttarhistoria i HUI historien.

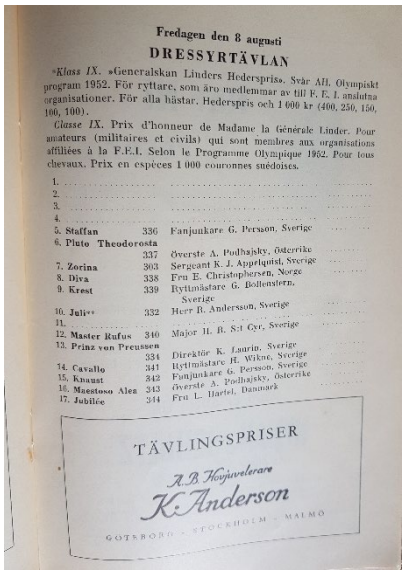

Fredagen den 8 augusti

DRESSYRTÄVLAN

*Klass IX. »Generalskan Linders Hederspris». Svår AH. Olympiskt program 1952. För ryttare, som äro medlemmar av till F. E. I. anslutna organisationer. För alla hästar. Hederspris och 1 000 kr (400, 250, 150, 100, 100).

*Classe IX. Prix d'honneur de Madame la Générale Linder. Pour amateurs (militaires et civils) qui sont membres aux organisations affiliées à la F.E.I. Selon le Programme Olympique 1952. Pour tous chevaux. Prix en espèces 1 000 couronnes suédoises.

1. .....
2. .....
3. .....
4. .....
5. Staffan 336 Fanjunkare G. Persson, Sverige
6. Pluto Theodorosta 337 Överste A. Podhajsky, Österrike
7. Zorina 303 Sergeant K. J. Appelquist, Sverige
8. Dira 338 Fru E. Christophersen, Norge
9. Krest 339 Ryttmästare G. Bollenstern, Sverige
10. Juli** 332 Herr B. Andersson, Sverige
11. .....
12. Master Rufus 340 Major H. B. S:t Cyr, Sverige
13. Prinz von Preussen 334 Direktör K. Lourin, Sverige
14. Cavallo 341 Ryttmästare H. Wikne, Sverige
15. Knaust 342 Fanjunkare G. Persson, Sverige
16. Maestoso Alea 343 Överste A. Podhajsky, Österrike
17. Jubilée 344 Fru L. Hartel, Danmark

TÄVLINGSPRISER
A.B. Hovjuvelerare
K. Anderson
GÖTEBORG – STOCKHOLM – MALMÖ

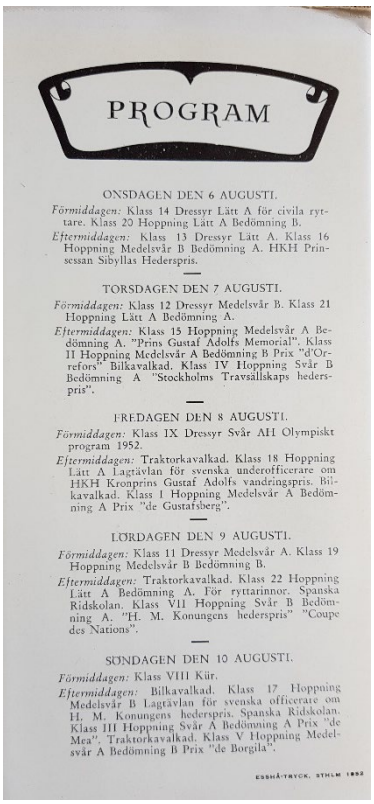

PROGRAM

ONSDAGEN DEN 6 AUGUSTI.

Förmiddagen: Klass 14 Dressyr Lätt A för civila ryttare. Klass 20 Hoppning Lätt A Bedömning B.

Eftermiddagen: Klass 13 Dressyr Lätt A. Klass 16 Hoppning Medelsvår B Bedömning A. HKH Prinsessan Sibyllas Hederspris.

TORSDAGEN DEN 7 AUGUSTI.

Förmiddagen: Klass 12 Dressyr Medelsvår B. Klass 21 Hoppning Lätt A Bedömning A.

Eftermiddagen: Klass 15 Hoppning Medelsvår A Bedömning A. "Prins Gustaf Adolfs Memorial". Klass II Hoppning Medelsvår A Bedömning B Prix "d'Orrefors" Bilkavalkad. Klass IV Hoppning Svår B Bedömning A "Stockholms Travsällskaps hederspris".

FREDAGEN DEN 8 AUGUSTI.

Förmiddagen: Klass IX Dressyr Svår AH Olympiskt program 1952.

Eftermiddagen: Traktorkavalkad. Klass 18 Hoppning Lätt A Lagtävlan för svenska underofficerare om HKH Kronprins Gustaf Adolfs vandringspris. Bilkavalkad. Klass I Hoppning Medelsvår A Bedömning A Prix "de Gustafsberg".

LÖRDAGEN DEN 9 AUGUSTI.

Förmiddagen: Klass 11 Dressyr Medelsvår A. Klass 19 Hoppning Medelsvår B Bedömning B.

Eftermiddagen: Traktorkavalkad. Klass 22 Hoppning Lätt A Bedömning A. För ryttarinnor. Spanska Ridskolan. Klass VII Hoppning Svår B Bedömning A. "H. M. Konungens hederspris" "Coupe des Nations".

SÖNDAGEN DEN 10 AUGUSTI.

Förmiddagen: Klass VIII Kür.

Eftermiddagen: Bilkavalkad. Klass 17 Hoppning Medelsvår B Lagtävlan för svenska officerare om H. M. Konungens hederspris. Spanska Ridskolan. Klass III Hoppning Svår A Bedömning A Prix "de Mea". Traktorkavalkad. Klass V Hoppning Medelsvår A Bedömning B Prix "de Borgila".

ESSHÅ-TRYCK. STHLM 1952

Biblioteket innehåller böcker och uppsatser samt diverse relevant material – bara ca 25 bärkassar, det blir många hyllmeter det, men ett eldorado för den som vill djupdyka i HUIs historia eller sammanställa det vi faktiskt har studerat i studentuppsatser och internationella presentationer från de 17 konferenserna under FRDI/HETI. Om du vill delta i uppbyggnaden av biblioteket och katalogiseringen av allt material – kontakta Pia Tillberg på Stall Kungsgården.

Nyheter och Notiser

Hästpodden har gjort en serie med inslag från Humlamaden Rehab under våren. Har du inte redan lyssnat, så passa på att göra det i hängmattan under semestern. Lyssna på hur hästar gör skillnad för deltagare, och hur.

Du hittar podden där poddar hittas!

ISES har givit ut grundläggande träningsprinciper för hästar, det finns en engelsk och en svensk version – kolla in om du inte redan har sett den!

Du hittar den för nedladdning på www.equitationscience.com

Grundläggande träningsprinciper

Välfärden för häst och människa är beroende av träningsmetoder och hantering som tar hänsyn till:

1. Hästens och människans säkerhet
Genom att inse hästens storlek, styrka och oförutsägbarhet | Genom att lära sig att tidigt känna igen hästens flykt-/kamp-/frys-beteende | Genom att minimera risken att orsaka hästen smärta, oro eller skada | Genom att säkerställa att häst och människa passar ihop.

2. Hästens natur
Genom att möta hästens valfärdsbehov såsom tillgång till grovfoder, frihet och sällskap av andra hästar | Genom att respektera hästens sociala natur | Genom att medge att hästen kan uppleva människans rörelser som hotfulla | Genom att undvika dominansroller under interaktioner med hästen.

3. Hästens mentala och sensoriska förmågor
Genom att medge att hästar tänker, ser och hör på annat sätt än människor | Genom att hålla tiden för träningspass så kort som möjligt | Genom att varken överskatta eller underskatta hästens mentala förmåga.

4. Hästens känsloläge
Genom att förstå att hästar är kännande varelser kapabla att uppleva lidande | Genom att uppmuntra och främja positiva känslolägen | Genom att medge att konsekvent hantering och träning leder till hästar som är optimistiska inför fortsatt träning | Genom att undvika att orsaka smärta, obehag och/eller rädsla.

5. Korrekt användning av metoder för desensibilisering
Genom att lära sig applicera systematisk desensibilisering, överskuggning, motbetingning och differentiell förstärkning på ett korrekt sätt | Genom att undvika flooding (att tvinga hästen att utstå aversiva stimuli som den inte kan komma undan).

6. Korrekt användning av operant betingning
Genom att förstå att hästen kommer att upprepa eller undvika beteenden beroende på dess konsekvenser | Genom att avlägsna allt tryck vid första antydan till önskat beteende | Genom att minimera fördröjning av förstärkning | Genom att använda kombinerad förstärkning | Genom att undvika bestraffning.

7. Korrekt användning av klassisk betingning
Genom att medge att hästar lätt lär sig göra kopplingar mellan stimuli | Genom att alltid använda en lätt signal i början av en sekvens av tryck och eftergift.

8. Korrekt användning av shaping
Genom att dela upp träningen i minsta möjliga steg som kan uppnås och därefter successivt förstärka varje steg i riktning mot önskat beteende | Genom att förändra kontexten (tränare, plats, signal), en aspekt i taget | Genom att planera träningen för att göra den uppenbar och lätt att förstå.

9. Korrekt användning av signaler eller hjälper
Genom att säkerställa att hästen kan skilja en signal från en annan | Genom att säkerställa att varje signal enbart har en innebörd | Genom att ge signaler vid rätt tillfälle i förhållande till hästens biomekanik | Genom att enbart använda en signal i taget.

10. Hästens självbärighet
Genom att träna hästen att bibehålla gångart, takt, steglängd, riktning, huvud, hals och kroppshållning | Genom att undvika att tvinga fram en viss hållning eller att bibehålla den genom konstant signalgivning.

Detta är en sammanfattning (och översättning: Sara Hiller, Elke Hartmann) av "Ten Training Principles". För att läsa den fullständiga versionen på engelska gå till...

www.equitationscience.com

Namnbyte!!

Göteborgs Handikappridklubb, GHRK, har ändrat namn och heter nu **Lunna Ridklubb**! Klubbens inriktning och målgrupp är densamma men namnet ändrat från våren 2021

HETI konferensen Seoul 8-10 juni 2021

Den semi-virtuella konferensen ägde rum 8-10 juni. Henrika ”Heffa” Jormfeldt, Marie Gudmundsson och Margareta Håkanson från OHI delog i olika roller under konferensen. Heffa som medlem i EC, HETIS styrelse. Där presenterade hon OHI som organisation under sessionen ”Delegate Forum” den 10 juni. Marie var delegat under General meeting den 10

tillsammans med Maggan som även var moderator vid Physiotherapy Round Table den 9e. Därutöver deltog ytterligare tre presentatörer från Sverige, *Heta Rautiainen* SLU som en av tre debattörer i Round Table sessionen Animal Welfare den 8 juni, *Emelie Kieson*, Mimer Centre som presenterade ”Building Relationships in Equine-Assisted Activities: Overlaps and Differences in Horse and Human Friendship Strategies” under sessionen Animal Welfare den 9e, samtidigt som PT Round Table. *Katarina Lundgren*, Mimer Centre som presenterade ”Trauma Sensitive Equine Assisted Mindfulness (TS-EAM) for Cancer Patients with Post-Traumatic Stress” under sessionen PTSD II 10 juni.

För OHIs medlemmar kommer inspelade bidrag att finnas tillgängliga under 30 dagar efter konferensen. Det innebär att vi kan dela med oss av konferensbidrag till många fler, men det behöver göras under ordnade former.

Efter att ha gått igenom programmet och följt presentationer live vill vi rekommendera presentationerna om hästvälfärd, och särskilt sessionen med Janet Jones, Karin Hediger och Nina Ekholm Fry, alla tre viktiga och spännande nya vinklingar av ämnet med fokus på HUI insatser. Även den avslutande plenarsessionen Widening the Spectrum hade intressants presentationer. På hemsidan ligger programmet och abstractboken. Den kan du bläddra i och se vilka områden som fokuserats detta år. VR är stort eftersom Samsung sponsrar den Syd Koreanska HUI sektorn. Hästar är mer sällsynta än avancerad teknologi och en mekanisk häst tillgängligare än en levande, så VR är ett sätt att tillgängliggöra hästar i det koreanska samhället. Världen ser ju olika ut.

Elderly, PTSD, CP, Terminology och Welfare är huvudområden förutom VR.

Vill du ta del av inspelningarna håll utkik på Hemsidan och anmäl ditt intresse så kommer detaljerna och programmet där.

Bland Posters som presenterades fanns en intressant om HUI som stöd för personal inom vården – den vill jag sprida som ett gott exempel och den ligger i slutet av OHI Nytt.

Europeisk konferens om HUT i Prag10-11 september

Ni har alla fått utskick från kontaktmailen med påannonsering av konferensen i Prag. Även denna konferens kommer att spelas in och finnas tillgänglig digitalt under 30 dagar.

Prag är lättare att ta sig till än Seoul – kanske går det att delta IRL? Vi hoppas på Face to face meetings i högre grad.

Equine Cultures in Transition - digital konferens 22-24 juni

Passa på och delta i konferensen och ta del av intressanta inslag av Catarina Carlsson, Tobba Therkildsen Sudmann, Henrik Lerner, Jenny Yngvesson, Katarina Lundgren, Anita Maurstad

med flera. Konferensen ges i samarbete med SLU och du kan läsa Abstracts på SLUs hemsida. https://www.slu.se/en/ew-calendar/2021/6/equine-cultures-in-transition-conference---past-present-and-future-challenges/

Flera av bidragen handlar om HUI, men etik, hästhållning och många andra områden kan du få ta del av.

Hearing om HUI på initiativ av Samverkanscentrum

Samverkanscentrum för Hästunderstödda Insatser med säte på Ridskolan Strömsholm startades av Hästnäringens Nationella Stiftelse, Organisationen för Hästunderstödda Insatser, Svenska Ridsportförbundet och Ridskolan Strömsholm för att stödja och utveckla tillgången till hälsofrämjande insatser med hästen och dess miljö som resurs. Samverkanscentrum ska värna om utveckling och bistå som en oberoende part för att stärka relationer mellan branschens entreprenörer, ideella aktörer och offentlig sektor.

Alla tre Hearingar är nu genomförda och kommer att bilda underlag till steg 2 – workshops. Information om fortsättningen kommer under hösten.

Samarbete SLU -OHI
Rapporten Hästunderstödda Insatser – samspel mellan hästens välfärd och människornas säkerhet

Under knappt ett år har vi samverkat, etologerna Anna Lundberg, SLU Skara och Hanna Sassner, SLU Alnarp, prof Lena Lidfors och Katja Lundqvist SLU Skara, filosofen Petra Andersson GU samt Marie Gudmundsson och Margareta Håkanson OHI. Den 11 maj presenterades slutprodukten vid ett välbesökt web-seminarium vid SLU inför dryga 60 digitala åhörare.

Nu är rapporten tryckt och vi har tillgång till ett dokument som ger en nulägesbeskrivning av HUI i Sverige idag och i ett internationellt perspektiv, med avseende på hur hästvälfärd och humansäkerhet hänger samman. Det har varit en lärorik resa och den 30 sidiga rapporten växte snabbt till det dubbla och det tredubbla.

Du hämtar rapporten här Hästunderstödda insatser – samspel mellan hästens välfärd och människans säkerhet | Externwebben (slu.se)

Inför slutredovisningen gjorde Marie och jag en SWOT översikt (S=strength, W= weakness, O= opportunities, T= Threats) och den presenteras nedan.

Rapporten är tillgänglig för nedladdning som ett pdf dokument på hemsidan och via SLU.

HUI i Sverige 2021 *- samspel mellan hästens välfärd och människans säkerhet – en genomgång av Rapportens slutsatser utifrån ett humansäkerhetsperspektiv*.

Styrkor	**Svagheter**
• Certifiering av professionella sedan 2009 • Evidens i praktik sedan 1960 talet • Vetenskaplig evidens finns • Tvärprofessionell utbildning av HUI ansvariga • Multidiciplinär och tvärprofessionell behandlingssamverkan som skapar effektkedjor • God effektivitet vid komplexa tillstånd (”när inget annat hjälper”)- cost benefit • Kan möta många olika målgrupper – n b olika riskbedömningar krävs • Få incidenter i verksamheter	• Kunskapsbrist om hästbeteende generellt inom hästnäringen • Kunskapsbrist i upphandlingsunderlag/upphandlare • Kvalitetskriterier för branschen saknas • Kunskapsbrist om näringen hos tillsynsmyndigheter • Välfärdsriskers ev inverkan på effekt av insats är outforskat • Rutiner för incidentrapportering saknas
Möjligheter	**Hot**
• Utbildning om hästars stressrelaterade beteende ökar säkerheten vid HUI • Forsknings- och utvecklingsarbete om a)samverkande hälsofaktorer för både hästar och människor i HUI verksamheter b) lärande och inlärning för båda arter • Nya stressreducerande modeller och arenor för långvarigt multisjuka ex covid19 personal och/eller patienter • HUI kan vara en positiv resurs för hästvälfärden	• Kunskapsbrist om human- och hästsäkerhet • Okunskap och fördomar styr upphandling • Kortsiktighet inom upphandling/ alt remisser från traditionella verksamheter • Brist på tvärdiciplinära och tvärsektoriella samverkansformer • Utövare utan erforderlig kompetens och kunskap • ”Vild” marknad med ”vinstvittring” kan öppna för oseriösa aktörer

Litteraturnytt

BOKANMÄLAN

Anita Shkedi (2021) “Horses heal PTSD – Walking new Paths”

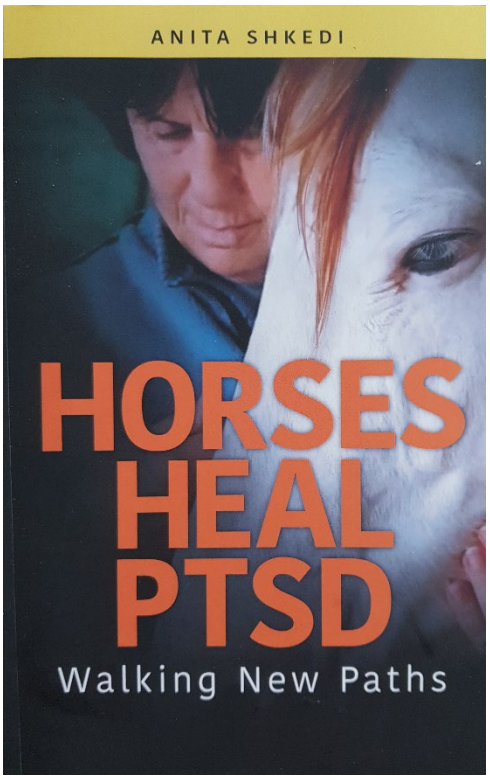

Den här boken handlar om hur EAA/T kan vara en framgångsrik insats för personer med stort lidande efter trauma och skallskador; PTSD, TBI och mTBI. Anita Shkedi är både praktiker och forskare. Hon har bedrivit HUI verksamhet i Israel och byggt upp utbildningssystemet för personal inom HUI. I Israel har hennes behandlingsverksamhet riktats mot många olika patientgrupper, barn som vuxna. Hennes erfarenheter från hjärnskaderehabilitering via HUT fick henne att skriva en bok om Traumatiska hjärnskador, en praktisk handbok och en väl grundad teoretisk förklaringsmodell. Nu har hon skrivit en ny bok – denna gång om hur hon uppfattar rehabiliteringsprocessen när HUI används inom rehabilitering vid PTSD.

Boken är skriven med utgångspunkt i människans och hästens gemensamma evolutionära historia. Med de glasögonen förklarar hon hur hennes modell utgår från att låta klienten knyta an till en häst, för att utifrån hur den processen utvecklas, stegvis facilitera emotionell, social och fysisk kompetens. I boken illustreras teorin med fallbeskrivningar. Anita har en djup erfarenhet av trauma och dess yttringar och boken förmedlar kunskap om såväl klientens som behandlarnas utmaningar. Jag gillar att det så tydligt beskrivs att tiden är en viktig faktor i en läkningsprocess. **Minst två års kontakttid** utlovas den som vill starta sin behandling på centret. Det stämmer väl med mina erfarenheter av genomsnittlig rehabiliteringsinsats vid kroppsterapeutiska behandlingsinsatser inom den psykiatriska sjukgymnastiken som utvecklades i Skandinavien under 1980- 0ch 1990- talet. Och vad är väl en hästunderstödd insats som omfattar relationsskapande, återerövrande av kroppsliga kompetenser och återskapade sensoriska upplevelser – om inte en kroppsterapeutisk insats! Anita lyfter också den holistiska aspekten av den hästunderstödda insatsen och att klienterna om och om igen vittnar om hur de tar med sig erfarenheterna från stallet hem till vardagen och blir allt bättre på att fungera i sin vardag med partners, barn och vänner.

För alla som möter potentiellt traumatiserade klienter, som vill arbeta trauma informerat, är boken en stimulerande läsning och förmedlar viktig information!

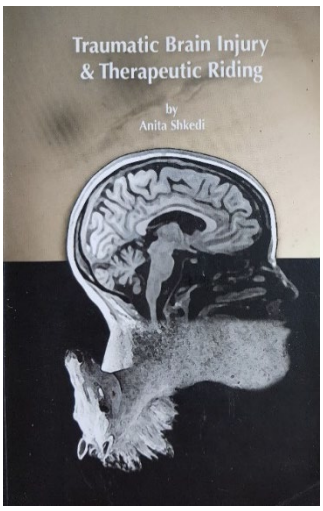

Anitas tidigare bok ger många praktiska idéer och tips för den som möter personer med förvärvade hjärnskador och använder ridningen som del i rehabilitering och som egenvård.

Böckerna finns att beställa via Amazon.com

Margareta Håkanson

Vetenskaplig artikel:
Om hur en mekanisk häst kan minska smärta hos äldre kvinnor – vad kan då inte en riktig häst? Här saknas dock forskning…….. presentation av studien skedde vid HETI konferensen.

Park S,; et al (2020) *A Randomized Controlled Trial Investigating the Effects of Equine Simulator Riding on Low Back Pain, Morphological Changes, and Trunk Musculature in ElderlyWomen*. Medicina **2020**, 56, 610; doi:10.3390/medicina56110610

Abstract: Background and objectives: Studies on the e_ects of an equine riding simulator (ERS) program on back pain, spinal alignment, and isokinetic moments in subjects with chronic low back pain (CLBP) remain limited.
The purpose of this study was to analyze changes in elderly women with CLBP who participate in an ERS program.
Materials and Methods: The 80 participants were all women aged 61–84 years who were randomly assigned to either the control group (CON) or ERS group (ERSG). ERS exercise was performed for a duration of 12 weeks (three times each week). The degree of pain was measured using the Oswestry Disability Index and the visual analog scale. Body composition and spinal alignment were measured using bioelectrical impedance and raster stereography. The isokinetic moments of trunk extensor and flexor were measured before and after the training period.
Results: The ERSG showed a significant decrease in back pain compared to the CON. There was a significant decrease in levels of fat in the ERSG, although no differences were shown in terms of muscle mass. However, there was an increased basal metabolic rate (BMR) in the ERSG. Spinal alignment in the ERSG significantly improved. The peak torques of the trunk extensor in the ERSG were also significantly increased.
Conclusion: It can be inferred that the ERS exercise can decrease fat and improve the trunk extensor strength through increased BMR, leading to better spinal alignment and reducing back pain in elderly women with CLBP.

Keywords: equine riding simulator; back pain; elderly women; spinal alignment; isokinetic moment

Nya poster och nya utmaningar

Under sex år har HETI haft Sanna Mattila – Rautiainen som ordförande. Under konferensen i Seuol avgick hon och flera andra medlemmar i EC – Excecutive Commitée. Nya ledamöter valdes in.

Genom åren har det känts som vi inom OHI haft extra bra tillgång till HETI, eftersom Sanna, förutom att vara ordförande i vår systerförening i Finland, har presenterat konferensbidrag vid de Nordiska konferenserna vid Ersta Sköndal Bräcke Högskola och deltagit i våra nordiska samarbeten inom fysioterapiprofessionen. Där har vi

tillsammans presenterat bredden i forskning och utveckling inom Hästunderstödd fysioterapi, i Sverige 2017 samt vid HETI konferensen i Dublin 2018.

HETIs ordförande har på många sätt influerat och influerats av vårt arbete i OHI.

När nu Sanna avgår efter väl genomfört arbete, tar Heffa Jormfelt vid inom Excecutive Committée och OHI fortsätter att ha direktkontakt med omvärlden och utvecklingen inom branschen. Det känns betryggande!

Stort TACK Sanna för ditt arbete inom HETI och samarbetet med OHI. Vårt nordiska och professionsbaserade samarbete fortsätter i nya positioner. Lycka till med ditt doktorandarbete. Vi ser fram mot avhandlingen.

Dåvarande OHI Ordförande Pia Tillberg tackar HETI ordförande Sanna vid den Nordiska konferensen sept 2019.

Foto M Håkanson

Ny ordförande för HETI blir Gisela Heimsath Rhodes, vice president och tidigare sekreterare.

Välkommen Gisela och nya EC och LYCKA TILL!

==========

Bra LÄNKAR

www.hetifederation.org
www.ridefys.dk
www.rideterapeutforeningen.dk
www.skolenforrideterapi.dk
www.hestoghelse.no
www.nhest.no
www.nshorse.se
www.horsesinsideout.com
www.slu.se/djurnaturhalsa
www.igeq.org
www.hastsverige.se
www.iahaio.org
www.animalassistedintervention.org
www.halsansnatur.se
www.animalsandsociety.org
www.scas.org.uk
www.eqrn.net
www.dhktr.de
www.natureandhealth.se
https://connectiontraining.com/panksepps-emotional-systems-horses-conclusion/
https://www.du.edu/humananimalconnection/
https://www.lrf.se/om-lrf/organisation/branschavdelningar/lrfhast/hastforetagarcentrum/driva-hastforetag/

Kalendarium Sverige

2021

JUNI 22-24
Int konf
Equine Cultures in Transition
Digital konferens
Plats SLU Uppsala/Strömsholm

2 SEPT
Utbildningsstart Strömsholm o Wången

NOV 5
Hippocampusdagen, SLU

Hvid ko – vid ko - inte covid!

Internationella händelser

2021

JUNI 7-11
XVII HETI konferens **Digital**
Seoul
Syd Korea
www.heti2021.org
E-mail: seoul@heti2021.org

SEPT 10-11
CEFTA konferens, fysisk och digital
Prag,Tjeckien
http://educationinhippotherapy.com

Styrelsen mars 2021- mars 2022

Ordförande
Marie Gudmundsson
Vikarbyn
Mobil: +46 706 56 49 91
marie.arbre(at)outlook.com

Sekreterare
Annika Gustafsson
Åkersberga
Mobil: + 46 705585007
annikalinneagustafsson (at)gmail.com

Kassör
Henrika Jormfeldt
Simlångsdalen
Mobil: +46
heffa.jormfeldt(at)gmail.com

Ledamot
Matilda Uggla
Norrtälje
Mobil:+46 761 12 05 37
matilda.uggla(at) gmail.com

Ledamot
Sofia Haking
Stockholm
Mobil + 46 737 354814
Bibbi_g(at)yahoo.com

Ledamot
Katarina Gottfridsson
Öland
Mobil:
info (at) livart.se

Suppleant
Peter Löthman
Spånga
Mobil: +
Peter.lothman(at) telia.com

Suppleant
Camilla Ridderstråle
Göteborg
Mobil:
Millaridd(at)hotmail.com

Organisationen för Hästunderstödda Insatser OHI

OHI verkar för kunskapsutveckling och kunskapsspridning om hästunderstödda insatser inom Sverige.
OHI är medlem i den internationella organisationen HETI, *Federation of Horses in Education and Therapy International*
www.hetifederation.org

Medlemskap i OHI kan sökas som fullt medlemskap eller associerat medlemskap. Fullt medlemskap kan sökas av personer med eller under utbildning inom medicin, paramedicin, specialpedagogik, högskoleutbildning inom socialt behandlingsarbete eller formell utbildning i hästunderstödd terapi. Associerat medlemskap kan sökas av alla som har intresse av hästunderstödd terapi. Ansökan om medlemskap ställs till styrelsen via blankett som hämtas på hemsidan.

Verksamhetsåret sträcker sig från 1 januari till 31 december.

Medlemsblad: Styrelsens målsättning är minst 3 utskick/verksamhetsår och skickas till alla med betald medlemsavgift. Har du material till medlemsbladet, kontakta Margareta Håkanson, e-post: maggan.hakanson@gmail.com

OHI-Biblioteket innehåller böcker, projektarbeten, artiklar, abstrakts samt videos som berör ridning som terapi. Medlemmar har möjlighet att låna ur biblioteket, lånetiden är 3v, kostnaden att få materialet hemsänt betalas av lånaren. Endast enstaka böcker och/eller artiklar kan lånas ut, men det finns alltid möjlighet att använda bibliotekets totala samling på plats, Stall Kungsgården, Stockholm från hösten 2021.

Ridotek med hjälpmedel och anpassad utrustning för test och utprovning finns fn på Göteborgs Handikappridklubb/Lunna Ridklubb, Kungälv. Förteckning finns via länk på OHIs hemsida.

Medlemsbladet

för Organisationen för Hästunderstödda Insatser ges ut minimum 3 ggr per år.

Redaktör: Margareta Håkanson

Tipsa om nyheter och reportage samt skicka gärna in eget material. Redaktionen förbehåller sig rätten att besluta om insänt material ska publiceras. Skicka gärna bilder med ditt material.

Texter utan angiven författare är framtagna av redaktionen.
Foton utan angiven fotograf är tagna av Margareta Håkanson

Nästa medlemsblad utkommer 1 oktober 2021.

Manusstopp 15 september 2021.

e-post maggan.hakanson@gmail.com

Ospedale Niguarda

Sistema Socio Sanitario Regione Lombardia

UNIVERSITÀ CATTOLICA del Sacro Cuore

ASSOCIAZIONE AMICI DEL CENTRO VITTORIO DI CAPUA ONLUS

Equine-assisted psychological support for health care professionals during the Covid-19 emergency. The case of the Niguarda Hospital in Milan, Italy

M. Riceputi[1,2], A.Sotgiu[1], R. Giobellina[2], A. Roscio[2], D. Vagnini[3], E. Saita[3], U. Mazza[4]

[1] Maternal and Pediatric Department, Child Neuropsichiatry Unit, ASST Grande Ospedale Metropolitano Niguarda, Milan, Italy
[2] "Amici del Centro V. di Capua" Association, ASST Grande Ospedale Metropolitano Niguarda, Milan, Italy
[3] Department of Psychology, Catholic University of the Sacred Heart, Milan, Italy
[4] Mental Health and Addictions Department, ASST Grande Ospedale Metropolitano Niguarda, Milan, Italy

Background

As early as the spring of 2020, during the first phase of COVID-19 pandemic, the Niguarda Hospital was involved in the management of the emergency and provided psychological support interventions for Covid-19 patients and health care workers (HCWs).

Niguarda's Clinical Psychology Service Department, in accordance to the Department of Neuropsychiatry of Childhood and Adolescence, developed a project of equine facilitated psychological support, dedicated to HCWs. This initiative was facilitated by the hospital's in-house Equine-assisted Therapy Centre Vittorio di Capua.

The day-by-day activities of the Centre are usually dedicated to children with disabilities, but during the ensuing nationwide lockdown these activities could only be provided online, so part of the Centre's resources were devolved for the present project.

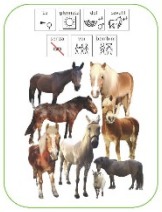

Remote contact with patients and an example of *Horse day without you children* book.

Project Aims

Based on Scientific evidences showing that equine facilitated therapy is helpful in posttraumatic stress disorder and mourning treatment, and to cope with anxiety, the project's aims were:

> to provide guided and positive experiences for healthcare professionals in a natural and open-air environment.

> to help HCWs facing emotional and psychological fatigue in order to prevent a collateral damage.

> to help HCWs to manage stress and anxiety providing time to re-connect with themselves and to recover physical and emotional energies through a genuine relation with horses.

Methods

The project was carried out between March and June 2020.

The outdoor and natural environment played a crucial role in the project. Up to five meetings were scheduled, either individually or in groups.

Team
1 Psychotherapist
4 Horse handler
7 horses

Participants (tot. 96)
(*graphic 1*)

The psychotherapist drafted daily reports of the meetings.

1. Free choice of the horse

2. Giving the horse a chance to enjoy some grazing time

3. Taking care of the animal by brushing and cleaning activities

4. Experiencing the relationship with the horse freely

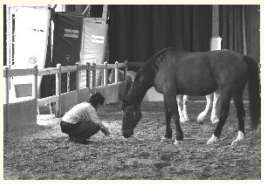

5. Bareback riding experiencing

"You have been like that long pole that tightrope walkers use; you have made a difference to our balance. That long pole allowed us to walk safer"

Results

80% of participants concluded all the five meetings for a total of 436 accesses to the Centre (*graphic 2*).

Graphic 1: Health care Professionals involved

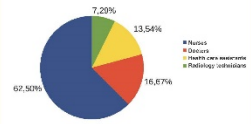

Graphic 2: Completed meetings

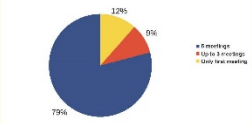

The analysis of the reports pointed out:

> improved mood and emotional engagement;

> self-activation and responsiveness boosted by communication abilities of the horse;

> a stronger and more positive perception of the self;

> Taking care of the animal without being afraid of the phisical contact has increased the desire to get back into touch with the patient.

All the participants returned anonymously a self-report questionnaire that evaluate the psychological wellbeing of HCWs. Statistical analysis showed that for HCWs who participated at the equine facilitated intervention there was a significantly greater post-traumatic growth compared to those who didn't participate in any intervention.

Conclusions

We observed that the presence of the horse provided a revitalizing effect to the people involved , offering positive and rewarding experiences.

The project proved to be meaningful for healthcare professionals who chose to approach and rely on horses to recover physical and emotional strength in a welcoming and protected environment. This experience would help them to continue to cope with the emergency.

References

Naste T.M. et. Al. (2018). Equine Facilitated Therapy for Complex Trauma (EFT-CT). *Journal Child and Adolescent Trauma*, vol 11,289–303

Symington A., (2012). Grief and Horses: Putting the pieces togheter. *Journal of Creativity in Mental Health*

Tedeschi, R.G., & Calhoun, L.G. (1996). The Post-traumatic Growth Inventory: Measuring the Positive Legacy of Trauma. *Journal of Traumatic Stress*, 9(3), 455-471. DOI: https://doi.org/10.1002/jts.2490090305

Winnicott D.W. (1983). *Emotional development and environment* (Sviluppo affettivo e ambiente), Armando Editore

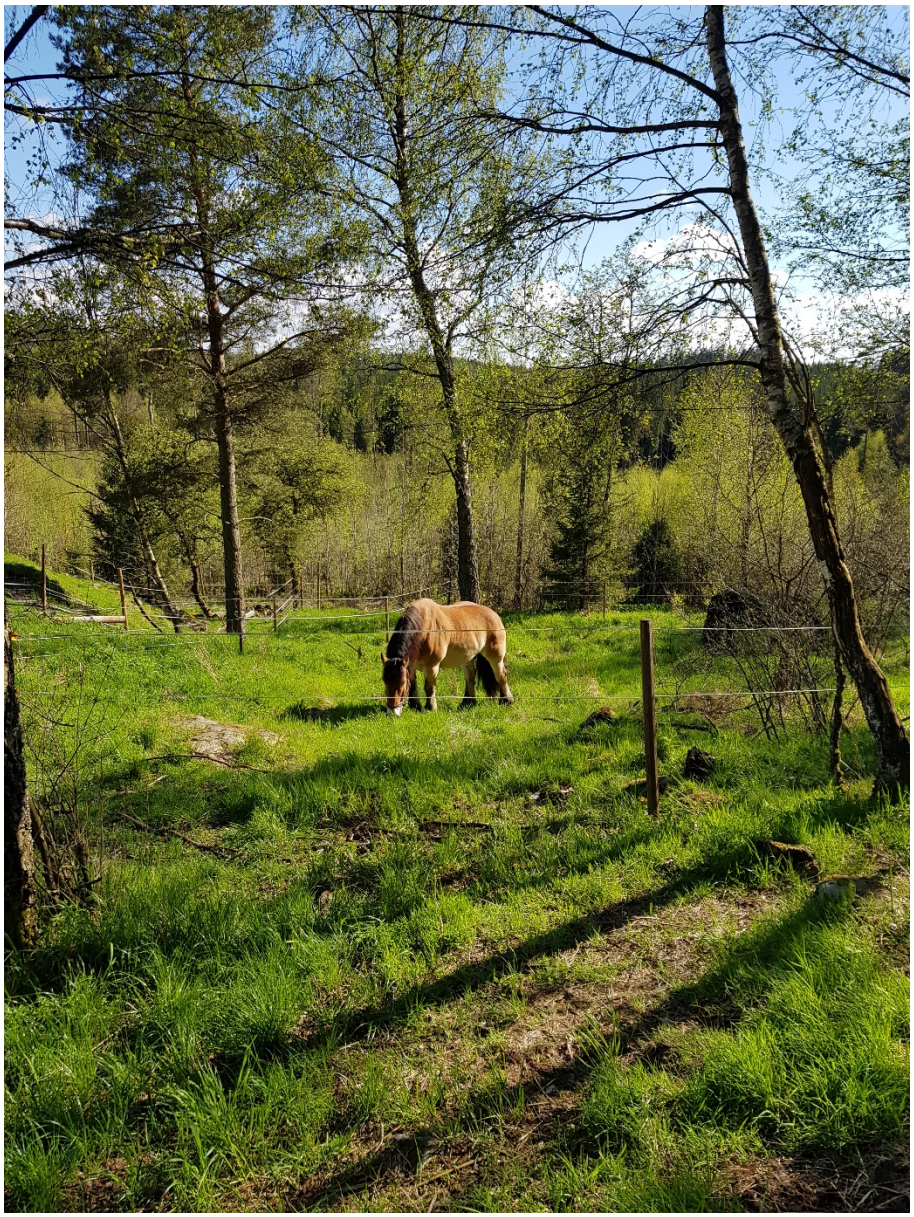

Foto M Håkanson